

DAGELIJKSE KOST

Hoe overheden, bedrijven en consumenten kunnen bijdragen aan een duurzaam voedselsysteem

Dagelijkse kost

Dagelijkse kost

Hoe overheden, bedrijven en consumenten kunnen bijdragen aan een duurzaam voedselsysteem

Henk Westhoek, Hanneke Muilwijk,
Michiel de Krom

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

1

Planbureau voor de Leefomgeving (PBL)

Ruimtelijke
economie

Natuur

Gezonde
leefomgeving

Water

Landbouw en
voedsel

Circulaire
economie

Wonen en
woon-
omgeving

Energie en
klimaat

Mobiliteit

- > Onafhankelijk onderzoeksinstituut
Rijksoverheid voor milieu, natuur
en ruimte
 - Beleidsgericht
 - Gevraagd en ongevraagd
 - Wetenschappelijk gefundeerd

Planbureau voor de Leefomgeving

PBL en voedsel

2011- 2017

Dagelijkse kost

2018

2019

6 mei 2019 | Hanneke Mulwijk en Henk Westhoek

Planbureau voor de Leefomgeving

Duurzame dagelijkse kost niet alleen op bord van consument

6 mei 2019 | Hanneke Mulwijk en Henk Westhoek

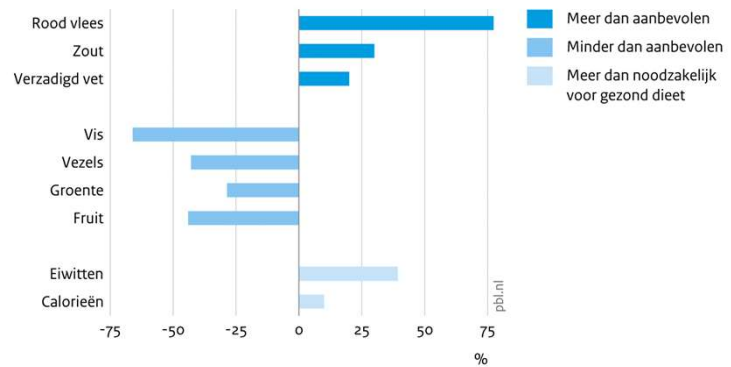

Planbureau voor de Leefomgeving

Gezond en duurzaam voedsel?

- › Voor de gemiddelde Nederlander is gezonder ook duurzamer

Voedselconsumptie ten opzichte van richtlijnen, 2012 – 2016

Bron: RIVM; Voedingscentrum

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Mulwijk en Henk Westhoek

7

Planbureau voor de Leefomgeving

Impact voedselproductie op de leefomgeving

1. **Aard** gebruik natuurlijke hulpbronnen (land, bodem en water); (*duurzaam?*)
2. **Omvang gebruik** van deze natuurlijke hulpbronnen: 'landvoetafdruk' - ontbossing
3. **Omvang emissies** & impact op leefomgeving (CO₂eq en stikstofemissies; waterkwaliteit)
4. **Impact op 'eindpunten'**, zoals biodiversiteit en voedselproductiecapaciteit.

Wat de pot schaft - hoe kan het voedsel dat Nederlanders eten duurzamer worden?

12 maart 2019 Hanneke Muilwijk

9

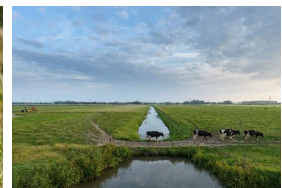
Planbureau voor de Leefomgeving

Impact voedselproductie op de leefomgeving

> mondiaal

> lokaal

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

10

Planbureau voor de Leefomgeving

Landvoetafdruk

Huidige landvoetafdruk in binnen- en buitenland van de Nederlandse voedselconsumptie:

circa 1800 m² per persoon
(= kwart voetbalveld)

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

11

Planbureau voor de Leefomgeving

Aangrijpingspunten voor verandering:

1. Duurzamer eten

2. Minder voedsel verspillen

3. Duurzamer produceren
- efficiënter
- zorgvuldiger

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

12

Aangrijpingspunten voor verandering:

1. Duurzamer eten

2. Minder voedsel verspillen

3. Duurzamer produceren
- efficiënter
- zorgvuldiger

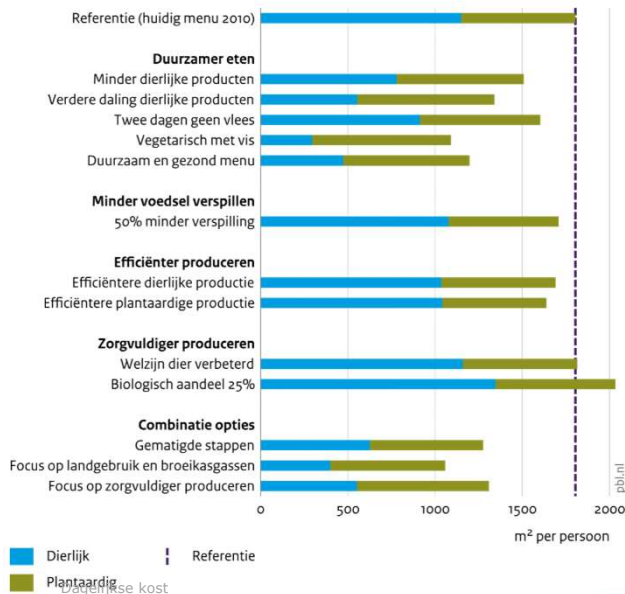

Dagelijkse kost

Westhoek

13

Landvoetafdruk van Nederlandse voedselconsumptie

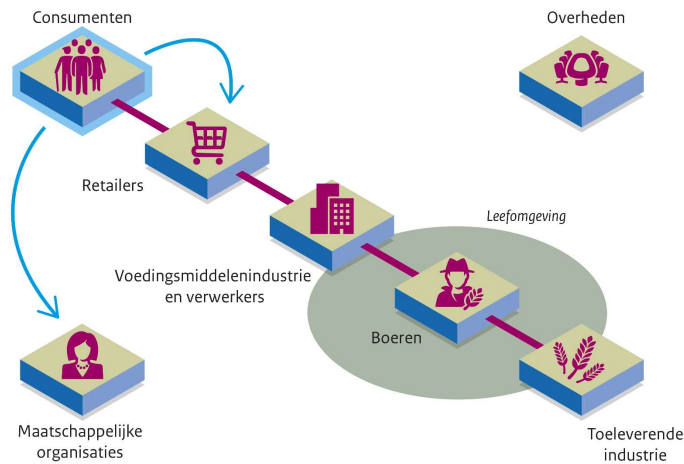
Met een slimme combinatie van stappen kan de voetafdruk van de Nederlandse voedselconsumptie met circa een derde dalen

Bron: PBL

6 mei 2019 | Hanneke Mulwijk en Henk Westhoek

14

Van bord tot boer: consumenten

Duurzamer eten
en minder voedsel
verspillen

Consumenten
kunnen dit niet
alleen

Van bord tot boer: consumenten

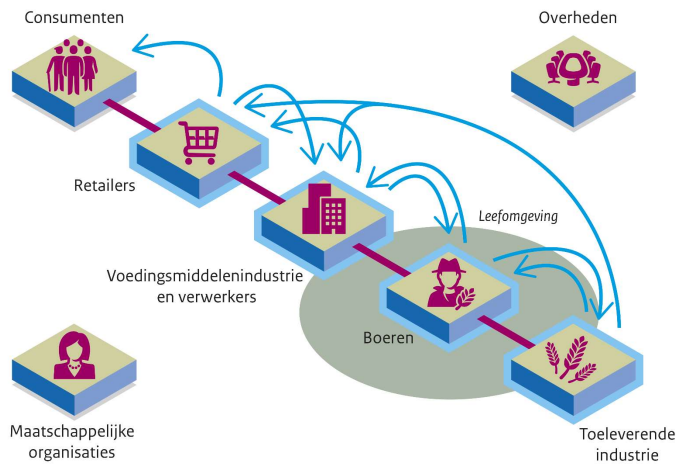
Alledaagse routines
veranderen:

- Betekenis van voedsel
- Voedselvaardigheid
- Voedselomgeving

Duurzamer eten:
lekkere en gemakkelijke
alternatieven

Van bord tot boer: bedrijven in de keten

Bedrijven beïnvloeden eetpatroon consumenten en productie bij boeren

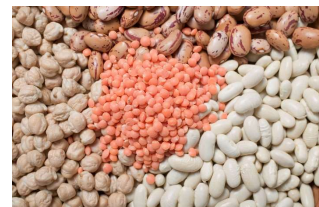
Motieven bedrijven bovenwettelijke verduurzaming:

1. Verdienkans
2. Reputatie
3. Grondstofzekerheid

Van bord tot boer: bedrijven in de keten

- › Bedrijven in de keten en maatschappelijke organisaties nemen initiatieven om te verduurzamen, maar bieden geen complete oplossing

Planbureau voor de Leefomgeving

Van bord tot boer: boeren

The diagram illustrates the food supply chain from consumers to farmers. It includes icons for Consumers, Retailers, Food industry and processors, Farmers, and Supplier industry. A central circle labeled 'Leefomgeving' (Living Environment) is connected to the Farmers icon. Other stakeholders like 'Overheden' (Government) and 'Maatschappelijke organisaties' (Social organizations) are also shown.

Uit hele keten:

- Vraag naar duurzame productie
- Waardering voor duurzame productie
- Ondersteuning van duurzame productie in keten

*Naar een wenkend perspectief voor de Nederlandse landbouw
Voorwaarden voor verandering*

Dagelijkse kost 16 april 2019 | Hans Mommaas 19

Planbureau voor de Leefomgeving

Van bord tot boer: overheden

This diagram is similar to the one above but emphasizes the role of 'Overheden' (Government). Blue arrows point from the 'Overheden' icon to various stages of the supply chain: Consumers, Retailers, Food industry and processors, Farmers, and Supplier industry. The 'Leefomgeving' (Living Environment) circle remains central.

Overheden hebben sleutelrol bij verduurzaming voedselsysteem

Dagelijkse kost 16 april 2019 | Hans Mommaas 20

Planbureau voor de Leefomgeving

Van bord tot boer: overheden

Naar een systeembewust voedselbeleid met duidelijke visie en heldere doelen

Dagelijkse kost

16 april 2019 | Hans Mommaas

21

Planbureau voor de Leefomgeving

Een duurzamer dagelijks menu is alleen mogelijk als consumenten, maatschappelijke organisaties en alle partijen in de keten, van bord tot boer, hier samen aan werken. Overheden hebben daarbij een cruciale rol.

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Mulderik en Henk Westhoek

22

Overzicht van beleid rondom voedsel op verschillende bestuurlijke niveaus

Niveau van beleid	Productie	Consumptie	Netwerk van handelsstromen
Internationaal		WTO: Codex Alimentarius (voedselveiligheid)	WTO: Codex Alimentarius OECD guidelines, bijv 'due diligence'
EU	Gemeenschappelijk landbouwbeleid en gemeenschappelijk visserijbeleid	Consumentenbescherming, zoals EU Voedselwet voor etikettering en productaansprakelijkheidrichtlijn	Voedselveiligheid – Algemene Levensmiddelen Verordening en EFSA
	Natuur- en milieuriichtlijnen, zoals Kaderrichtlijn Water, Nitraatrichtlijn, Vogel- en Habitatrichtlijn, klimaatmitigatie en -adaptatiebeleid; beleid rond dierenwelzijn		Beleid rondom interne markt, zoals Transparantierichtlijn
	Circulaire Economie Actieplan		Circulaire Economie Actieplan
Rijk	Landbouwbeleid	Preventiebeleid, waaronder richtlijnen Goede Voeding en preventieakkoord	Handelsbeleid
	Milieubeleid		Mededingingsbeleid/ marktbeleid
	Kennis- en innovatiebeleid	Voedselbeleid	Voedselbeleid
	Natuurbeleid		
Gemeente en provincie	Natuurbeleid	Ruimtelijke ordening	Vestigingsbeleid
	Ruimtelijke ordening	Preventiebeleid Voedselbeleid	Afvalbeleid

Dagelijkse kost < Westhoek 2.3

Planbureau voor de Leefomgeving

Vijf aandachtspunten voor systeembewust voedselbeleid

1. Duidelijke visie met open oor en oog voor verschillende perspectieven
2. Verbinden van korte- en langetermijnbeleid geeft richting
3. Complexiteit vraagt om goede monitoring
4. Complexiteit vraagt om experimenten
5. Veel kleinere stappen op meerdere fronten tellen uiteindelijk op

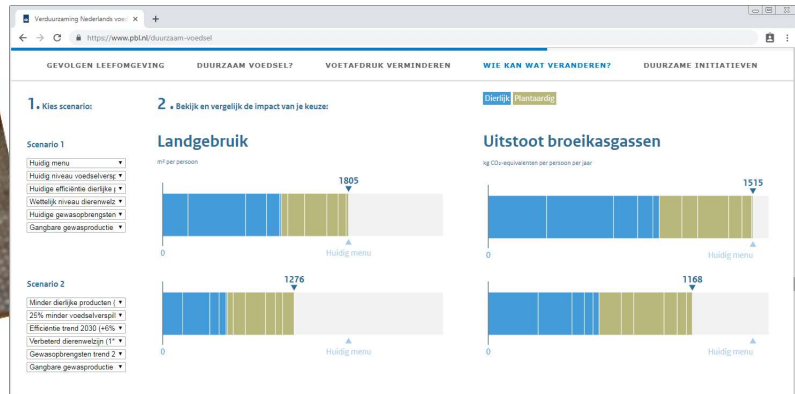
Planbureau voor de Leefomgeving

Maak je eigen voetafdruk op:

www.pbl.nl/duurzaam-voedsel

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

25

Planbureau voor de Leefomgeving

Bedankt voor uw aandacht!

www.pbl.nl

hanneke.Muilwijk@pbl.nl

Hanneke Muilwijk
Henk Westhoek

Dagelijkse kost

6 mei 2019 | Hanneke Muilwijk en Henk Westhoek

26